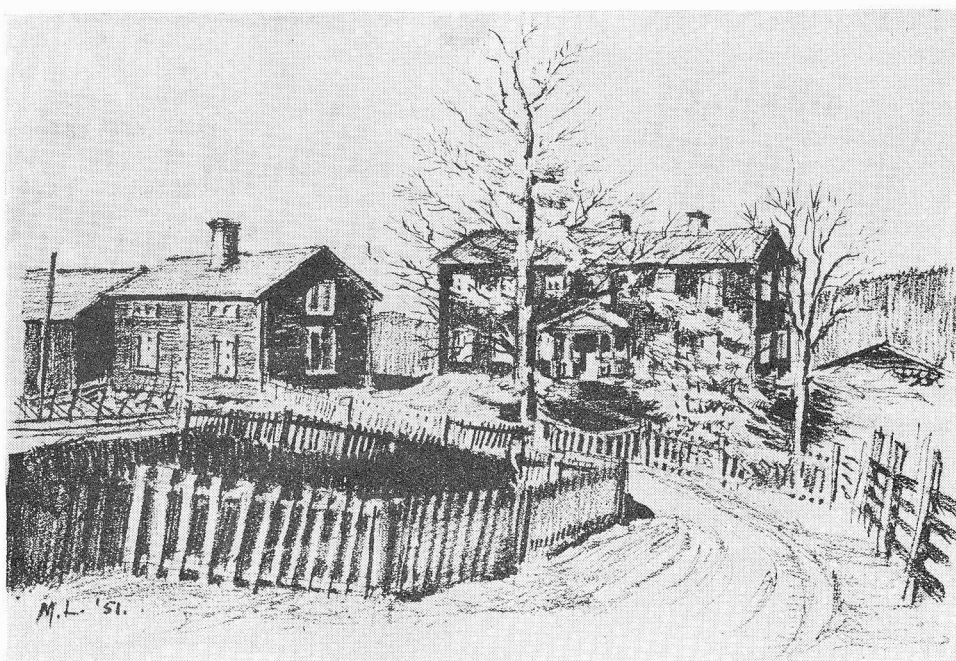

Hanebo = Jul

1952

Utgiven av Hanebo Hembygdsförening

Hembygdsgården i Härja

Teckning av Märta Lindblom-Persson

HEMBYGDSKUNSKAP

Av Nathan Söderblom.

Känslan för hembygden är i regel stark, inte blott hos dem, som sedan många släktled äro bosatta på fädernetorvan eller i samma område, utan även hos dem, som inkommit senare, och skolan likaväl som kyrkan och samhälle i allmänhet har allt skäl att taga vara på det sedliga värde som hembygdskänslan äger. Sedan det visat sig, att beskrivningar på en ort eller en socken kommit till användning i skolan, har jag brukat framhålla även den synpunkten vid visitatio-

nerna. Knappast något ärende väcker i regel ett allmännare och livligare intresse än åtgärder för att samla och i en kortfattad och översiktlig form till tjänst för unga och gamla framställa hembygdens beskaffenhet, utseende, genomgångna öden och märkliga personligheter.

Även utan lärobok har jag åhört alldeles förträffliga samtal mellan lärare och barn i ämnet Hembygdskunskap. Jag frestas att anförä exempel.

När jag tänker på saken, flyttas

jag ovillkorligen till den ena och den andra skolan eller kyrkan i stiftet. Barnen hava såvitt möjligt genom utflykter och de egna ögonens vittnesbörd fått kännedom om hembygdens geologiska byggnad, om dess växtvärld och djurvärld, om det nuvarande släktets bosättning och näringsfång. Livligast har intresset visat sig vara, när läraren från dylika beskrivningar kommit till traktens historia, till märkliga föremål och människor, rörelser och tilldragelser i hembygden.

Det är ej enbart

inkomster som bestämmer vår levnadsstandard. Även levnadskostnaderna ha en avgörande inverkan. Genom Kooperativ samverkan kunna levnadskostnaderna nedbringas.

Var prismedveten. Gör inköpen i

Kooperativa Föreningen

Kilafors

STRID-OLSSON

Tel. Kilafors 118.

Damfrisering

BRUDKLÄDSEL

*El. och kemisk permanentning
I övrigt allt inom yrket
Omsorgsfullt arbete*

Byggmäst. Edor Jonsson

Alftavägen 13, BOLLNÄS Tel. 116 14

Representant för

AB SVENSKA TRÄHUS

Utför alla slags HUSBYGGNADER, reparationer

G. NÄSLUNDS *Manufakturaffär*

Telefon 22.

*Klänningar - Klänningstyger - Underkläder - Strumpor
Koftor - Jumprar - Gardiner.*

REKOMMENDERAS

KILAFORS TRÄFÖRÄDLING

Kilafors. Telefon 194

BYGGNADSSNICKERIER

Specialité:

KÖKSINREDNINGAR

En glad Hanebo-Jul

med inköp hos oss

Motorcyklar, cyklar, skinnkläder, sportartiklar,
bil-, motoreysel- och cykeltillbehör.

ALEX NYBOM, Tel. Kilafors 57

JULBLOMMORNA

köper Ni bäst och billigast i

SIGFRID FORSBERGS

Handelsträdgård

Telefon: Kilafors 141.

Allt i binderiarbeten

Roland Erikssons Bageri

Telefon 28

REKOMMENDERAS

Öppna sparkonto

i

Bollnäs Sparbank

Exp.-tid i Kilafors:

Tisdagar och fredagar 11—13

JULKLAPPAR

för hela familjen

samt god sortering i specerivaror

finner Ni hos

F:ca G. A. WENGELINS

Diversehandel Tel. Lilltjärä 27

HUGO LINDBLOMS Bageri

HALLÉN Telefon Kilafors 135

REKOMMENDERAS

Tänker Ni möblera Er våning

vänd Er med förtroende till oss. Vi har allt i Rum-, Sängkammars- och kompletteringsmöbler. Stor sortering i sängkläder och dynor. Vår nya stickstol "Syjuntan" finns i lager.

Trädgårdsmöbler i trä och stål

Kilafors Möbelaffär

T. Lindblom, Kilafors. Telefon 149 och 249.

NYA HOTELLET

Kilafors.

Telefon 71.

Rekommenderas

MATSERVERING

Servering av gott kaffe, the, choklad samt mjölk och smörgåsar. Abonnenter och beställningar mottagas.

Hur tidiga minnesmärken finnas av människans tillvaro på denna ort? Kanske stenåldersfynd, kanske bronsåldersgravar, ofta minnesmärken från vikingatiden, runstenar och för den kristna tiden först och främst och först och sist sockenkyrkan.

Undervisningen avser att orientera människan i hennes värld. Den bör därför begynna med det närmast liggande, likaväl som våra sinnen och vår ande först röra sig i en trång sfär och sedan utsträcka sina förnimmelser och sin vetgirighet i vidare omkrets utanför det område som redan blivit förtroget. Man företar skolresor för att se på märkliga byggnader och minnesmärken, och man gör rätt däri. Men man glömmer stundom den oförlikneliga medelpunkt och det ojämförliga föremål som hembygdsundervisningen har i sockenkyrkan. I de flesta fall är hon uppförd under Medeltiden och underrättelser om ett tidigare gudshus, kanske grundstenar finns kvar. Ovanpå valven synas kanske märken efter tidigare tunnvalv och takfästen. Under tidernas lopp har vördnaden för helgedomen och åminnelsen av kära hädangångna samlat dyrbarheter i helgedomen.

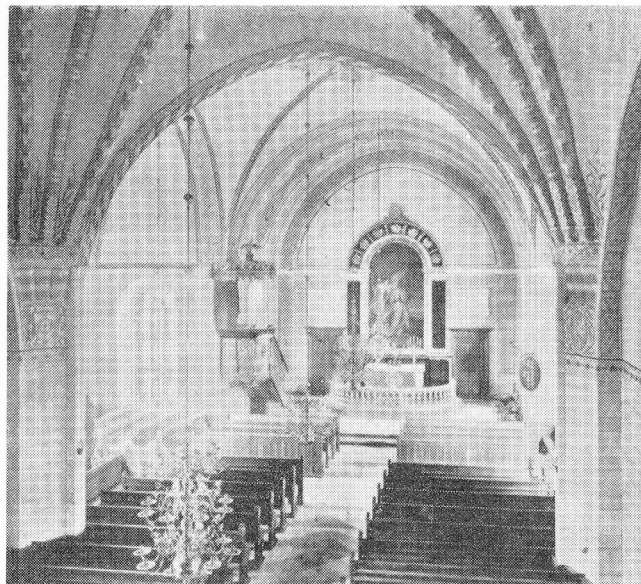
Visserligen bjöd den moderna fina smaken i 1700-talets slut och 1800-talets början att vräka ut dopfuntar och prydnadsföremål, flytta altarskåpen från altaret eller bortslumpa dem för billigt pris eller gratis göra sig av med den gamla kyrkoskruden, samt måla över valv och väggar med vitt. Det stannade icke vid en smakriktning, utan höga vederbörande ålade ofta församlingarna dylika åtgärder. Bönderna och de mindre upplysta bland prästerskapet voro motspänstiga. Det hände inte så sällan, att de i strid mot den allena saliggörande uppfattningen av vad som var vackert och värdigt, läto föremålen stanna kvar, även om de icke alltid motiverade sin förstockelse så utförligt och så bra som vederbörande präst och socknemän i Häverö, då de i strid mot höga vederbörandes order läto det underbara altarskåpet behålla sin gamla hedersplats.

Sockenkyrkan är genom sin ålder och trots senare tiders större möjligheter den märkligaste byggnaden i församlingen och förblir förmodligen i regel dess förnämligaste byggnad i alla kommande tidevarv.

Det är en glädje att få se och lära sig något nytt. Men det är en lika stor glädje och bildning att veta nå-

Hanebo kyrka, interiör

Foto: J. Lindblom

got om det som man ständigt ser omkring sig eller har i sin närhet. När en församling motsträvt gått med på att flytta ner altarskåpet från tornet, berättade jag för menigheten i kyrkan vad bilderna betydde. Efteråt kom en kyrkvärd och sade till mig:

— När jag var barn och ung, satt altarskåpet ännu kvar här i koret, och vi kunde aldrig förstå varför det skulle flyttas bort när kyrkan restaurerades. Jag har setat i bänken och tittat söndag efter söndag på de här bilderna. Men jag har inte vetat vad det var förrän i dag. Jag har alltid tyckt att det har varit så vackert och högtidligt att se på gubbarna, och jag har undrat på hur de i gamla tider kunde göra något sådant. Men tänk så märkvärdigt att veta vad det betyder.

Lyckligtvis har det inte varit möjligt att samla alla vackra och dyrbara föremål från våra kyrkor i museerna, hur tacksam man än får vara, när museerna tagit hand om sådant som varit vårdslösat och i fara. I sockenkyrkan och vad däruti finnes, gömmer sig en rikedom av underrättelser om gångna och nuvarande tider, om kristendomens historia, om fädernas fromhet och vår egen gudsdyrkan. Man lär sig värda och beundra dem som åstadkommo dylika storverk på en tid då folkmängden i de allra flesta fall var vida ringare och en nyare tids uppfinningar och hjälpmedel voro okända.

Därtill kommer att hembygdens märkligaste byggnad med dess minnesrika och dyrbara inredning och prydnadsföremål ändå inte är ett museum, det är: en hederlig begravnings-

ningsplats för sådant som mistat sin direkta användning i livets tjänst. Utan kyrkan brukas ännu för samma ändamål som var dess upphov. Sockenklenoden från fädrens dagar helgas allttjämt icke endast av pieteten, utan även av det nuvarande släktets gudstjänst.

Tager således hembygds-kunskapen fatt på vad som natur, kultur, historia och gudstjänstliv erbjuda, och samlas detta efter naturliga och klara riktlinjer som givna i befolkningens öden, sysselsättningar och ideal, så kan denna undervisning i en god lärares hand bli ett ypperligt bildningsmedel och genom inriktningen på det närmast liggande just giva den önskvärda anknytningen mellan barnets och skolans och församlingens egen närmaste värld och skolans övriga kunskapsämnen.

(Ur Rimner 1926)

Hanebo : Jul

utkommer härmed för femte året och Hembygdsföreningen kan glädja sig åt ett ökat intresse.

"Tidningen har en stor uppgift att fylla", har det sagts, och vi vilja tro det. Den vill stärka hembygds-känslan och den vill väcka intresse för studiet av hembygdens historia. Vi har ännu mycket att utforska och anteckna i vår bygd. Låt oss hjälpas åt därmed!

Bidrag till kommande år emotses tacksamt och kan sändas till Victor Johnson, Sibo, Kilafors.

GOD JUL önskas alla hanebobor både inom och utom sockengränsen.

Hanebo Hembygdsförening.

"O, ljus av Gud, led mig framåt!"

Joh. 1: 4.

Av Eugen Hylander.

»Hören, I himlar, och lyssna, du jord; ty Herren talar.» Jes. 1: 2. Och lyssnar vi till honom få vi höra att han talar frälsningens ord, han kallar till sitt eviga rike och detta ej minst genom julens budskap.

Att våra namn outplånligt kunna gå till eftervärlden, men ändå ej finnas i livets bok betvivlar vi inte. Man har nog anledning att tro detta om de båda Herodes, Pilatus, Judas Iskariot och en del andra, som ändock fingo sammanträffa med Jesus. Detta är i och för sig ej heller någon garanti för frälsningsupplevelse och gemenskap med honom. Och några idealmänniskor känner kristendomen som sådan ej heller. I stället räknar en nutida riktning inom teologin, den dialektiska, med den absoluta »nollpunkten» hos den naturliga människan, ett själens vakum, d. v. s. ett tomrum mellan Gud och människan. Bibeln säger också om henne att hon lever utan hopp och utan Gud, att hon är mörker, att hon är död genom synder. Men nu vill Gud överbrygga detta tomrum. Därom talar Luther i sin kända psalm: »Till ende Sonen sade han: jag måste mig förbarma; far ned uti det syndaland och lös de fångar arma.»

Julens budskap är: »Han kommer, till vår frälsning sänd, och nådens sol, av honom sänd, skall sig ej mera dölja. Han själv vår herde vara vill. att vi må honom höra till och honom efterfölja, . . . och en gång varda honom like.» Detta visar att Jesu originalitet ej bestod i att han predikade för syndare, utan att han gick ned till dem och lyftade dem upp. »Jag har kommit för att kalla syndare,» säger han. Något sådant var knappast tänkbart för Jesu samtida laglärare eller för den fine, grekiske idealisten Platon, då han lärde: »Blott renhet kan gripa renhet.» Luther säger: »Gud söker ej värde och älskar; utan älskar och skapar värde.» Vid ett annat tillfälle säger han att Gud lyfter ej många rena upp till sig, de flesta tar han ur den djupa dyn. »Han tårar fälla skall som vi, förstå vår nöd och stå oss bi med kraften av sin anda.» Detta var julnattens budskap till herdarna, när dessa, kringstrålade av Herrens härlighet och om-

brusad av änglarnas jubel, hörde rösten säga: »Se, jag bådar eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket.» Hör här ekot från den stunden: »I nåd och sanning bland oss bor den dolde Guden, mild och stor, en Frälsare för alla.»

Men om det nu betyder så mycket att Jesus har kommit i världen, hur skall det då vara om han, genom tron, bor i våra hjärtan. Paulus säger därom: »Kristus i eder, vårt härlighetshopp.» Alltså redan här en försmak av vad som finns i härlighetens rike. Men detta tvingas ej på oss. Johannes sade ju att i Jesus var liv och det livet var människornas ljud. Det gäller alltså att få del av detta liv. »Åt alla dem som togo mot honom gav han makt att bli Guds barn, åt dem som tro på hans namn.» Tänk vilket rikt liv, om tron har sin rot i Guds nåd, då skall i sanning Guds ljus vägleda en sådan själ och tron bära riklig frukt.

Att detta är den högsta form av ljus och kunskap visar erfarenheten. För många år sedan blev jag

bekant med en person, som några år senare blev doktor vid en av våra fakulteter. När vi en gång samtalande om kunskapen sade nämnda person: »Någon lycka har den ej gett mig, utom i själva tillägnandets ögonblick och då jag sedan försöker skapa något nytt av den.» Sedan kom den största beaktelsen: »Jag ville att din Gud skulle bli min Gud.» Det påminner om kung Davids beaktelse: »Hos dig är livets källa, i ditt ljus se vi ljus.»

Visserligen talar bibeln om en trons risk. Men börjar tron som ett experiment, så slutar den dock med en erfarenhet om Guds trofasthet. Ty Jesus säger ju till sina lärjungar: »Se, jag är med eder alla dagar intill tidens ände.» Och han är människornas ljus. Men hur många låter sig ledas av det? Säkerligen känner vi alla att julnattens fridsönskan »samklingar med tillvarons innersta ton». Paulus säger att denna frid skall bevara våra tankar och våra hjärtan i Kristus. Tänk hur tankarna irra omkring utan att kunna ta reda på sig själv, men de kunna få sin hemvist och vila i Jesus. Likaså det oroliga hjärtat. Ej underligt om sångaren, vid tanken därpå, sjunger: »O, gläds min själ, och sjung hans pris, som öppnat dig det paradiset, vars port din synd till-

Hanebo kyrka

Fritid och nöjen

i Hanebo på 1870-talet

Av N. V. E. Nordenmark.

Några fritidsproblem funnos ej ännu och några anstalter för »trivsel på landsbygden» behövde ej företagas. Den ringa fritiden behövdes för vila, och man trivdes i omedvetenhet om nöjen. Vår socken låg före järnvägens tid, särskilt vintertid, som ett isolerat och slutet territorium, dit posten kom ett par gånger i veckan och veckotidningarna, Helsingens eller Svenska Veckobladet, förmedlade tidens föga omväxlande nyheter från yttrevärlden. Hanebo låg såsom de flesta landsbygders orter skyddat för tidens oro och modets växlingar.

Jag var på dentiden så ung, så att jag ej känner, om eller huru den vuxna ungdomen i byarne roade sig; säkerligen ej med sport eller med övningar av idrottslig eller kulturell art. Politiken sköttes ensamt av bönderna. De enda sammankomster, som förekommo voro bönemöten eller de s. k. »samlingarna», där texten vanligen utlades av någon kolportör, bland vilka Olof Larsson i Fly var den förnämste. Dessa »samlingar» voro strängt högkyrkliga. Försök att här insmussla någon »falsk» lära övervakades och motades av prost och kyrkostämman, något som läraren vid kyrkskolan S. A. Hvenlund, snart fick erfara, då han offentligen bekände sig till Waldenströms »farliga» lära. Hvenlund avsattes från tjänsten. Vi levde ännu ej i den fulla religionsfrihetens tecken. Det var en religionsprocess, som på mera frisinnat håll väckte blandade känslor. Som tolvårig minnes jag än i dag, att jag fann domen upprörande, och detta

slutit:» Lyssna än en gång till samme sångare: »Nu segrar alla trognas hopp; vid änglars lovsång rinner opp en salig morgonstjärna.»

När denna morgonstjärnas ljus, världens ljus, människornas ljus, går upp i ditt hjärta, då kan du i sanning sjunga: »O ljus av Gud, led mig framåt.»

ännu mera, då jag om några år fick den som pedagog bland gymnasis-terna mycket populäre lektor Waldenström som lärare.

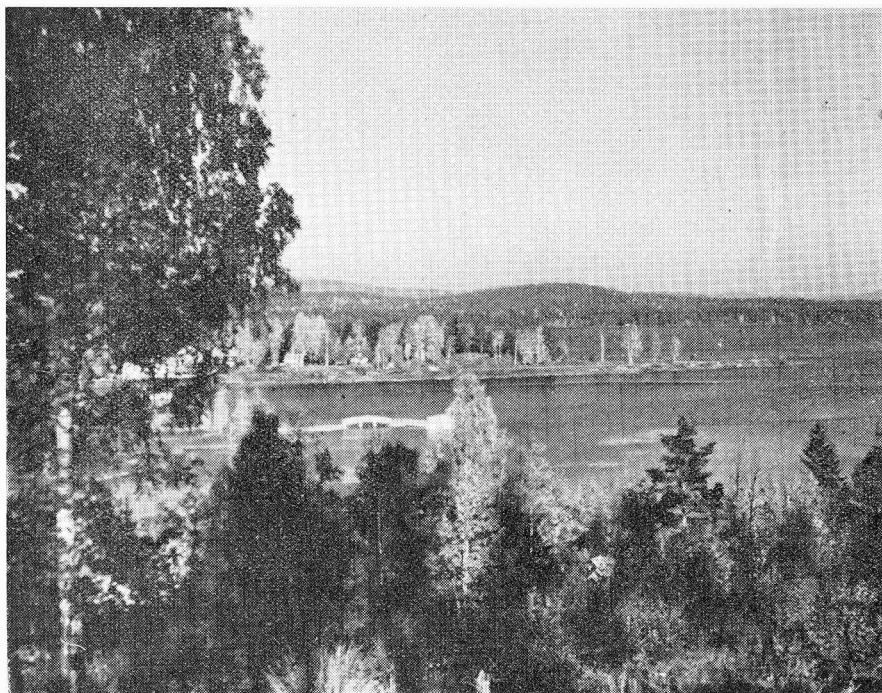
För oss unga fanns föga omväxling i årets enahanda. En och annan gång lyste dock vardagen upp av kringvandrande nöjesspridare.

Ej ovanliga voro förevisare och domptörer av björnar, som med nos-

han kunde erhålla högre honorar än på vår gård.

Någon gång besöktes även Kila-fors av tyska musikanter, vilka med sina skrällande horn utförde framför allt tyska militärmarscher. Efter fransk-tyska kriget översvämmade landet av dess band från das groser Vaterland.

Omnämner jag då till slut, att någon gång vid mitten av 1870-talet hade en förevisare slagit upp sitt tält, jag tror vid gästgivaregården, och där förvisade bilder från fransk-tyska kriget, bilder, som beskådades bakom i gluggar fästade förstoringsglas, så har jag kanske lämnat bevis för att vi i Hanebo ej voro så alldeles bortglömda och vi även här hade möjlighet att få del av tidens »schene Raritäten».

Utsikt över Bergviken

Foto: P. Norberg

grimma och bundna med ringar i nosen fingo göra sina konster och danser på två ben.

Ja, en dag kom till och med en herre ledande en kamel in på gårdsplanen. Med vilken sensation en liten yngling skulle överraskas av denna exotiska uppenbarelse, är lätt att förstå. Det var en fläkt av orient och biblisk historia, ett bevis att vi ej voro bortglömda eller helt avskärmade från världen långt bort. Efter mottagandet av några kopparslantar vandrade kameldrivaren vidare; jag hoppas till marknader, där

Till högtidsstunder för barn och ungdom bör väl även räknas de kringvandrande gårdsfarehandlare med i stora skynken inknytna på ryggen burna krimskrams av skilda slag, som radades upp på golvet. De flesta av dessa handlande voro tyska eller polska judar, som på detta sätt grundlade en blivande förmögenhet.

Om man i allmänhet ej kände större saknad av bristen på nöjen och omväxling, så tedde sig däremot isoleringen mot yttrevärlden så mycket kännbarare, då det gällde sjuk- och hälsovård. Provinsialläka-

ren bodde i Bollnäs, men det var för de flesta långt och dyrbart att därifrån kalla läkarevård vid krisfall. Man fick nog i allmänhet nöja sig med den billigare metoden att lita till huskurer. Socknens barnmorska hade stort anseende och en stor praktik. Vid en difteriepidemi på mitten av 1870-talet minnes jag, att hon fick pensla mig med lapis i halsen. Ännu på 1870-talet var frossa (malaria) en rätt allmän sjukdom i vissa delar av Sverige, bland annat i Bottenhavets kustlandskap, ej sällan med dödlig utgång.

Bland husmediciner, som högt skattades, voro Hoffmans droppar och Hjärnes testamente de förnämsta. Den senare drogen var sammansatt av den store astronomen Tycko Brahe på 1500-talet och sedermera införd i Sverige i slutet av 1600-talet av den store läkaren Urban Hjärne.

En ny drog, Brahma-Taffelbitter, blev på 1870-talet mycket populär såsom husmedicin. Den försålles i alla handelsbodrar i små flaskor, försedda med en mystisk bild av Brahma. Medicinen tillverkades i Köpenhamn av en företagsam »grosserer», och kunde köpas hos alla handlande. Den användes vid »behov» av såväl avhållsmän som icke avhållsmän. Emellertid företog sig en allmän åklagare någonstädes att låta undersöka varan, som visade sig bestå av vanligt renat brännvin med tillsats av malört och någon annan krydda. Det blev åtal och försäljningsförbud. Man var en undermedicin fattigare, men jag antar att den smarte dansken hunnit bli förmoden på företaget.

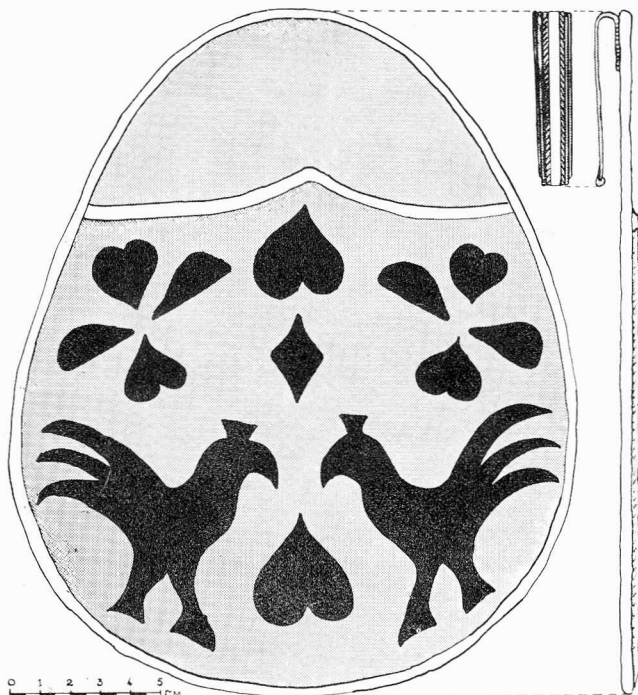
Att det blev rätt hårda huskurer, man stundom använde, fick jag en gång pröva. Jag hade på sommaren 1878 svårt insjuknat i rödsot (dysenteri) en vid denna tid ej så ovanlig farsot. Mitt tillstånd blev allvarligt. Någon klok man gav då rådet, att ge mig ett glas brännvin med sönderkrossad stenköl. Brännvinet fick lånas och stenköl fanns på bruket. Jag fick sätta i mig den för en elvaåring osmakliga varan, somnade in och vaknade följande dag betydligt bättre. Dekokten vann ytterligare tilltro (Post hoc, propter hoc, heter det på latin; efter detta, derav detta).

Det var en tid hård och fattig, som bars med jämnmod. Jag undrar, huruvida man om hundra år skall då betrakta vår tid lika avlägsen som jag i dag min barndoms.

HANEBODRÄKTEN

— Några anteckningar —

Av Elvira Johansson.

”Toppväsken”
från Hanebo

Tekning av
V. Johnson

När det gäller att göra en beskrivning över våra gamla hembygds- och allmogekläder, är det ganska svårt att tränga längre tillbaka i tiden än till 1700-talets mitt.

Det har med säkerhet funnits många olika typer av dessa kläder, men de har blivit skingrade av olika anledningar. Ibland genom brand, ibland genom delning eller också har de blivit utslitna. Men genom samarbete och god vilja hoppas jag vi skola uppnå gott resultat och kunna uppbygga klädbeståndet till ett värdigt skick, som det en gång varit.

Var och en som har något av värde, bör plocka fram det och göra det lättare för hembygdsföreningarna att forska. I annat fall kan vi få tillämpa Nordiska museets ord: »Den dag kan gry, när allt vårt guld ej räcker att forma bilden av en svunnen tid».

Den dräkt jag först tänker på är den som tillhört prostens Jonas Phragmenius' dotter Christina Maria. (Hon och den övriga familjen flyttade efter faderns död 1740 till Fagerlund — Rotemo nr 1).

Nedanstående beskrivning är i huvudsak efter hennes dräkt och således från 1700-talet och är den gamla Hanebodräkten. Det finns också en dräkt från 1800-talet, som rätt mycket avviker från denna. Detta gör det hela än intressantare — men kanske också svårare för forskningen.

- 1) Mössan var av rosafärgat siden, sydd i ett trevligt utförande, kullen i sex delar. Från antagligen samma tid finns en del mörka mössor i enklare utförande. Mössorna har varit både ljusa och mörka och i såväl siden som i kartun.

En mössa från 1850-talet (Segersta) är av grönt siden och har grönt band med svarta rosor samt broderat tyllstycke.

Hanebo och Segersta hade ofta lika mössor.

- 2) Stycket. De äldsta styckena äro sydda på gles väv av bomullsbatis eller kamris, broderade med en mängd olika sömnadssätt, såsom stoppsöm, myrgång, skuggsöm m. m.

- 3) *Linneblusen*, kallad »övdelen», är av fint hellinne, vackert broderad i vitsöm. Ärmarna äro mycket vida och rynkade med smala manschetter (kvalar), prydda med plattsömsbroderi och knappålsud-dar. Halsurringningen är fyrkant. Den har uppåtstående kant (halsrimpa), prydd med smal enkel hålsömsfåll, som mitt fram är hopsydd med »fyr-söm», ett sömnadssätt, som sys fyra gånger. Mitt fram på »övdelen» är ett vitsömsbroderi i form av ett hjärta eller

smalrandigt med svart botten från Segersta.

En ungmorsklänning från 1857 är en mönstrad grön ylleklänning.

- 5) *Livstycket* (västen), är av damast, grå linnevarp med bårder av kamgarn i inte mindre än 14 färger och mellan dessa en bård med blomstermönster. Det är sytt med skört i sidorna och bak samt har linnefoder.

Margta Pers-Dotter (1794—1884) i Hullsta ägde en dräkt

rosa som mössan), med bård omkring i olika färger. Den har riven frans.

En halsduk från 1857, en fästmansgåva, är grön med lila mönster. Vidare fanns blårutiga av hel-linne.

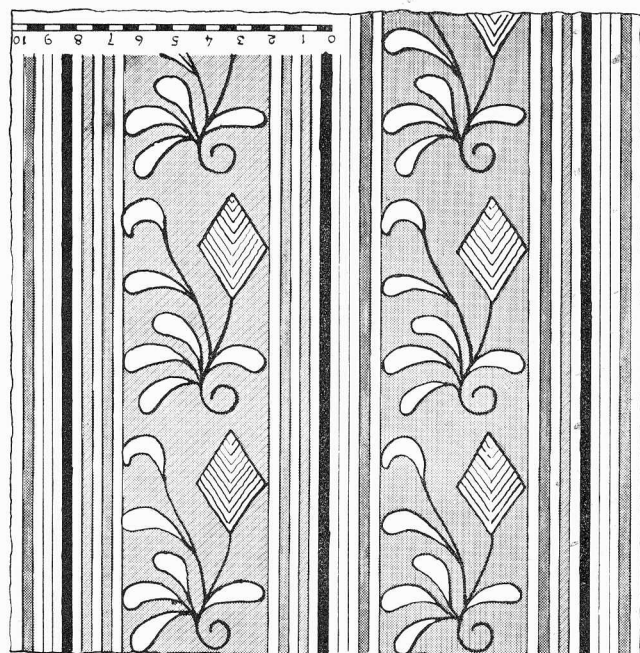
- 8) *Väskan* är oftast sydd av vadmal, överspänd på skinn och har påsydda små tygbitar i olika färger och blommönster. En väskpung av särskilt intresse är den originella med »hanebotupparna» efter Kerstin Persdotter i Kyrkbyn (Kolmätar-Kersti). Denna pung är antagligen från 1700-talets slut. En väska från 1800-talets början har liljemönster i applikationer.

- 9) *Strumporna* voro åt flickor och brudar röda. De gifta och äldre hade mörkblå eller svarta strumpor.

- 10) *Smycken* förekom också. Det finns sådana bevarade: örhängen med gulddrakar och ett smycke med förgyllt silverhjärta.

- 11) *Skorna* voro av mjukt skinn. Ovanpå plösarna sutto silverspännen. Nu finns det endast några spännen kvar.

- 12) *Penningpungen* var av garn och stickad, liknande ett smalt strumpskäft, som var hoprynkad i båda ändarna och hade en smal öppning, vilken knöts ihop med en knut.

Blommönster på livstycke till 1700-talets Hanebodräkt.

Tekning av V. Johnson

dylikt med ägarinnans namn, märkt i korsstyg.

- 4) *Kjolens* tyg är vävt med grå eller blå linnevarp, tät enträning i fyrskäft, »kors atlas», som här kallas »böttna», enär avigsidan kommer upp vid vävningen. Den här beskrivna kjolen är i vackra pastellfärger: bottenfärgen ljus grön i 4 cm. breda bottnar, 2 st. bårder om 6 cm. i 6 färger: rosa, beige, gult, mörkblått, ljusblått och vitlinne, eller också rosa, biege, vitlinne, blått, rosa och gult.

En kjol från början av 1800-talet är bottenvävd, smalrandig på svart botten med ränder i grönt, ljusblått och flammigt.

En typisk kjol från 1800-talets dräkt är den s. k. »livstyckskjolen». Tyget är här

med mörkblått mönstrat damastlivstycke.

- 6) *Förklädena* äro i många olika kvalitéter och skulle användas vid olika tillfällen. Det finaste är väl det, som är av handspunnet bomull och tryckt med trästämplar. Till kyrkligt bruk användes sidenförkläden i olika färger vid olika söndagar. »Linrandförkläden» med smala ränder i mörka och ljusblå färger och något rosa, användes nog mest.

Ett förkläde från början av 1800-talet är av siden, svartbrunt med mönster i lila, men det fanns också blommiga förkläden.

- 7) *Halsduken* är av mönstrat, blommigt siden (även den

Hanebo och Segersta hade mycket gemensamt i sina dräkter. I kjolarna hade de på 1700-talet lika breda randningar och lika många färger, oavsett om det var »högre stånd» eller bondfolk.

Så började hembygdsdräkternas tid taga slut. En Marta Jonsdotter (1858—1932) i Segersta hade inte någon fullständig dräkt, utan endast andra randiga kjolar när hon gick och läste (1873).

Denna beskrivning är endast några anteckningar om kvinnodräkten från Hanebo — och delvis Segersta. Det är dock önskvärt att uppteckningarna och avbildningarna bli fullständiga, även för mansdräkten, och det kan kanske gå, om alla hjälpas åt med uppteckningar, som kan lämnas till hembygdsföreningen.

Tankar inför hembygden

Av Erik Skoglund.

Det torde vara få människor som inte är mer eller mindre fästade vid sin hembygd. Hos många ligger denna känsla liksom latent, kanske beroende på att de aldrig varit borta från sin hembygd någon längre tid, eller de har inte haft anledning att närmare tänka på saken. Här spelar givetvis också personlig läggning en viss roll. Den ene är känslig för intryck, den andre är mera okänslig. Man kan fråga varpå det beror att hembygden i allmänhet är kärare än någon annan plats, och här kan det säkert givas många svar, allt efter den svarandes individuella läggning.

Då jag ställer den frågan till mig själv kommer jag underfund med, att det är många saker som påverkar känslan för hembygden. Emellertid måste jag erkänna, att det var först sedan jag en längre tid varit borta från hembygden som det på allvar gick upp för mig hur djupt fästad jag var vid den. Samma erfarenhet har jag hört andra gjort. För min del var det inte i första hand hembygdens vackra natur jag saknade, det kom senare. Det var de många minnena av upplevelser bland kamrater, vänner och bekanta i hembygdens miljö jag mest av allt saknade. Jag minns än livligt hur det kändes att någon enstaka gång träffa någon bekant hemifrån. Då blev man riktigt varm om hjärtat.

Sedan kom saknaden av hembygdens vackra natur. Det var framförallt bergen och höjderna, floden och sjöarna, vägarna och stigarna jag saknade, där jag vistades på slättbygden. Jag saknade också hembygdens vackra kyrka och gudstjänsterna där, förknippad med så många ljusa barn- och ungdomsminnen. Aldrig skall jag glömma den dagen, då vi återvände till vår kära hembygd. Det var med stor glädje och tacksamhet över att ha fått en uppgift här. För någon tid sedan träffade jag en man, som var tillfällig hemkommen från Amerika, och han berättade för mig att han med djupa rötter var fästad vid hembygden, och hur han hade för avsikt att åter-

komma hit när han blir gammal och inte längre orkar arbeta. Han ville komma hem till vänner och bekanta för att sedan dö här och vila i hembygdens jord.

Aldrig skall jag heller glömma vad en gammal gumma från Seger-

Flicka i Hanebodräkt

Foto: V. Johnson

sta sade till mig vid ett samtal med henne på Kommunhemmet, vilket vittnade om en varm känsla för hembygden. Hon förklarade sig ha svårt för att trivas på Kommunhemmet och hon längtade hem till Segersta. Jag invände, att avståndet till Segersta var så obetydligt. Efter en stund såg hon allvarligt på mig och frågade: Får jag komma hem till Segersta när jag dör och bli begravnen i kyrkogården där? Visst får ni det, svarade jag. Hon reste sig och sträckte fram sin hand mot mig för att med ett handslag få bekräftelse på mitt löfte. Sedan blev hon lugnare och talade mera sällan om längtan hem. Hon litade på att hon till sist skulle få komma hem till

hembygden och vila i dess jord.

Ofta har jag tänkt på denna gummas ord när det varit fråga om olika sociala vårdinrättningar och de avstånd det gällt för dem som där få sin vård, ofta långt borta från sin egentliga hembygd och sina släktingar och vänner. Finge de själva välja är jag säker om att de skulle föredraga att vistas i betydligt enklare anstalter i hemförsamlingen än i de förnämligaste långt borta. Det borde våra sociala myndigheter tänka på mera än de gör vid planeringen av anstaltsvården.

Vi hanebobor har all anledning att vara tacksamma för vår vackra

hembygd och mycket annat vi begåvats med här. Det rika arvet från fäderna, som förpliktar oss att vårda och värna det vi fått och om möjligt förkovra och lämna efter oss till kommande släkten. Det vill hembygdsföreningen hjälpa oss att se och förverkliga. Den vill lära oss att förstå och värdesätta våra förfäders livsgärning och känna samhörighet med dem och även stärka vår gemenskap i nutiden inför de omistliga livsvården vi äga i hembygdens andliga och materiella kulturliv. Hanebo-Jul vill också dra sitt strå till den uppgiften i signad juletid. Jag slutar med att tillönska alla hanebobor en god och fridfull julehögtid.

Grå vänner

Av Victor J:son Kööhl.

Vid midsommartiden började ett par små, grå fåglar att bygga bo i en blomlåda hemma på bron. Strå lades till strå mellan dun och annat, som de arbetsamma småfåglarna tyckte att det passade till deras lilla välbyggda bo. Och så småningom låg det ett gröngrått spräckligt ägg i boet, så kom det två ägg till — ett om dagen — och så började ruvningen.

Det var en grå flugsnappare (*Muscicapa striata*), som byggt boet på bron, trots att vi gick där varje dag och ibland satt där ute. Det var som om de trevliga pigga småfåglarna sökt skydd hos oss. De var skygga i början, men honan vågade dock ligga kvar på sina ägg, trots att vi stod och såg på henne. Hanen satt helst på en björkkvist och kvittrade. Ibland gjorde han små korta, hastiga utflykter från sin kvist, och hade då alltid något i näbben.

Jag har aldrig vågat hoppas på att få studera fågellivet på så nära håll. Men nu kunde jag se dem på ett par meters håll varje dag. Det var honan, som jag kunde se på detta sätt. Hanen höll sig helst på behörigt avstånd. Han var alltid vaksam och såg noga efter vad som hände vid boet. Ibland gjorde han en hastig sväng mot boet, men modet svek honom och han vände om — sedan han kvittrat till åt honan, som svarade.

När honan lämnade boet, gjorde hon alltid en störtdykning och flög sedan hastigt upp i en björk. Där hade de båda sin älsklingsplats på en gren, från vilken de kunde se sitt bo.

En dag trodde vi att honan på något sätt kommit bort, ty hela förmiddagen gick utan att hon syntes till. Det var litet riskabelt, ty det var rätt kallt, men trots att hon ibland var borta från äggen i timtal, kom det omsider tre små fågelkryp ut ur äggen (den 16 juli).

Hur hjälplösa såg de inte ut de små varelserna. Nästan dunlösa med en hinna över ögonen, låg de där skälvande i boet. När honan kom med mat, sträckte de upp sina

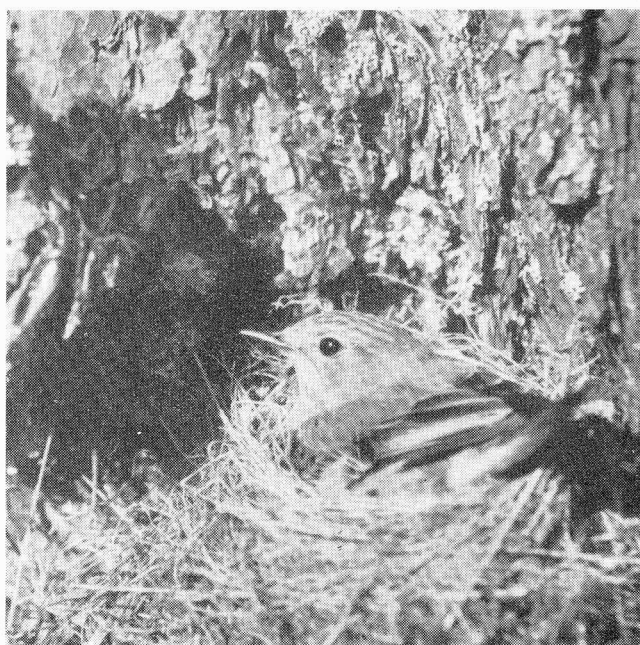
stora gula gap, tog emot och svalde otroligt stora flugor, larver, maskar och insekter av alla slag.

Det var intressant att se hur de matade ungarna. En dag låg honan i boet, när hanen kom med en mask. Hon reste sig, tog bit för bit av masken och stoppade i ungarnas gap,

Honan matade ungarna på så gott som bestämda tider och sedan ruggade hon upp sig och lade sig över dem.

Där låg hon troget mellan "måltiderna", men då det var tid för dessa, blev det livligt. Hon flög fram och tillbaka med mat. Och man kunde förundra sig över hur snart hon fann något ätbart. Hanen vågade sig sällan till boet, om vi stod i närheten av det. Han föredrog att stanna på sin gren och kvittra till så flög honan och hämtade det. Och de gula, trekantiga gapen stack alltid upp över bokanten. Ungarna ville alltid ha mat . . .

Den 29 juli, när ungarna var 14

Grå flugsnappare

Foto: H. Mickelsson

medan hanen troget satt och höll i masken. Det var en familjeidyll ur fågelvärlden. En idyll som gladde och som det inte är så ofta man får se på nära håll.

När fem dagar gått, dog en av ungarna. Vi tänkte taga den därifrån, men på sjätte dagens middag var ungen borta. Hur de burit sig åt att få bort den och vart, var inte gott att säga. I närheten av boet fanns ungen i varje fall inte.

På sjätte dagen började de två kvarvarande ungarna att få små springor i de hinnor, de förut haft över ögonen. Och ungarna växte otroligt fort. Vingarna började nu synas och de gula gapen sträcktes allt högre över bokanten. De var till synes omättliga.

dagarna gamla och det såg ut som om de snart skulle till att flyga, dog de två, som var kvar helt hastigt. Det var vemodigt att se hur föräldrarna hade varit där och vänt på dem — kanske för att se om någon av dem ännu var vid liv . . . och kanske för att taga ett sista farväl. De kom inte tillbaka till boet mera.

Så fick ungarna ligga ett par dagar. Det var svårt att ta dem därifrån. Under några korta sommarveckor hade det varit ett hem i det lilla boet. Nu var det övergivet. Döden hade kommit som ovälkommen gäst för både fåglarna och oss. I ett par dagar fick boet ligga orört, men då måste jag bära bort de två döda fågelungarna, som givit oss så många intressanta glädjestunder.

SKOLMINNEN

från 1870 och 1880-talen.

Av Marianne Nordenmark.

Mina föräldrar voro folkskolläraren Sven Nordenmark och hans hustru Anna Nordenmark. Min far tänkte först studera till präst, men vid samtal med C. O. Rosenius avråddes han därifrån. Han studerade då vid P. A. Albergs missionsskola i Småland, gick sedan i Svenska Missionssällskapets tjänst och blev stationerad i Jämtland. Efter några år tog han avsked från detta sällskap och fortsatte sina studier vid Härnösands folkskollärareseminarium.

Under sin Jämtlandstid hade han gift sig, och min äldste bror är född i Jämtland.

Sin första plats hade han som kombinerad predikant och folkskollärare på Hemsön, då han fick biskopens venias att även förrätta altartjänst vid gudstjänsterna i därvarande kyrka. Sedan fick han transport till Galtströms bruk i Njurunda socken, där han tillträdde en likadan plats. Han förrättade gudstjänsterna varje söndag och undervisade i folkskolan under veckan. Där hade mina föräldrar sin bostad i Galtströms prästgård, där jag föddes den 1 maj 1870.

Efter en kortare tjänstgöring i Bergsjö blev min far ordinarie folkskollärare i Delsbo. Därifrån flyttade vi till Kilafors bruk i Hanebo socken. Skolan där på Sandersberg var nyinrättad. Min far hade blivit vald till lärare där och kom dit i

aug. 1873. Hans arbete fortgick där utan avbrott till år 1900, då han avgick med pension. Min bror Anton föddes i Delsbo och mina yngre bröder Sven och John i Hanebo.

Kilafors skolorhus var byggt av slagg från järntillverkningen av Brukspatronen och Riddaren m. m. Carl Anton Rettig.

Där fuktade oerhört den första vintern, varför far fick lunginflammation,

narna Maria och Augusta Rettig promenerade dit upp nästan varje dag.

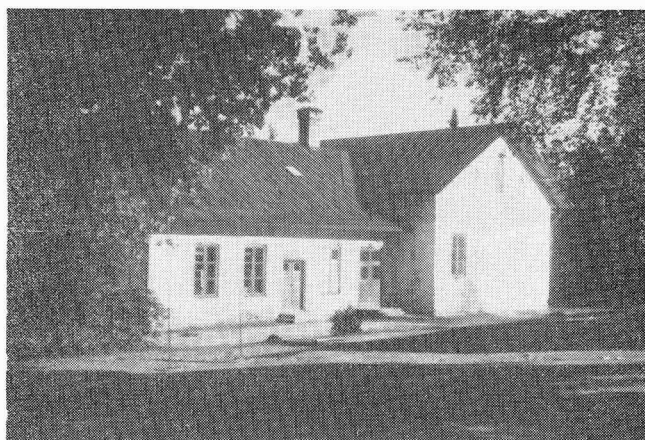
Skogen på Sandersberg, där Linéan blommade rikare än på något annat ställe, var så härlig. Luften där är ännu lika enastående. Den som har fått växa upp där har fått en så ren luft som man får söka efter.

Sjön Bergviken, som då syntes så väl vid skolan, gjorde utsikten så mycket mera strålande. Man såg hela Ramön, ja även Storön. Om skogen gjorde ansats att vilja skymma utsikten, föranstaltade Brukspatron Rettig genast att den skulle huggas undan.

Från ångbåten ute på sjön skulle skolorhuset synas. Han reste ut på sjön och provade om det syntes, ty

Sandbergs skola

Foto: V. Johnson

tion, men levde igenom, vilket var ovanligt på den tiden. Han vårdades i hemmet av min mor. Läkare som besökte honom var doktor Rogstadius från Bollnäs.

Då fanns ej järnväg, men han hämtades av brukshästar och kusk. Min äldsta bror och jag blevo då inackorderade hos kuskfamiljen vid Kilafors bruk för att ej störa vår sjuke far.

Vid den tiden byggdes masugnen vid Kilafors. Det var dalkarlar klädda i långa fårskinnspälsar som byggde.

Utanför fönstret, där vi då voro, såg jag dalkarlar stå och prata. Min fantasi ansåg det vara Gustaf Vasa och dalkarlarne vid Mora kyrka, som jag hört talas om, då jag var endast 3 år, och allt sen under min barndom tyckte jag att jag varit med och sett dem i Mora.

Brukspatron Rettig och hela hans familj omfattade skolan med stor omsorg. De då mycket unga frök-

då han kom med sitt främmande skulle han kunna visa skolorhuset från sjön.

Det fanns 3 ångbåtar på Bergviken på den tiden. Det var ångbåtarna "Kilaforsen", "Bergviken" och "David".

Denna sistnämnda var endast bogserbåt för timmerflottar, men vid lustturer kunde den även draga pråmar med resande.

Först hade Kilafors en ångbåt, som gick med s. k. skovelhjul, men senare blev den för gammalmodig. Den nya "Kilaforsen" hade propeller. Den gick för brukets räkning till Bergvik, dit det tidigt fanns järnväg från Söderhamn. På sommaren kunde man komma med ångbåten till Bergvik och därifrån till Söderhamn.

Sedan norra stambanan blev färdig till Bollnäs 1878, byggdes en bandel från Kilafors station till Kilafors nedre som den kallades, det var Björnäsudden, där en ångbåts-

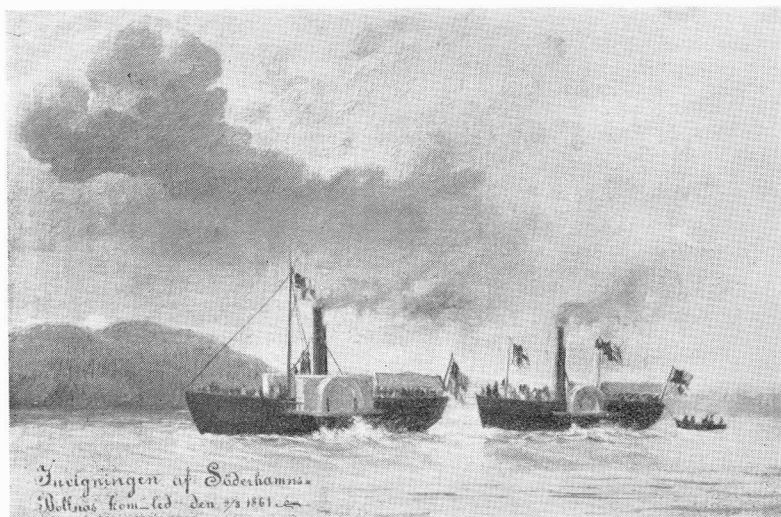
Grå flugsnapparen (*Muscicapa s. Striáta*). Gråbrun, stor som en sparv. Könen är lika. Tystlåten, mest hörs ett tsip eller tsip-teck. Den finns i all slags trädbevuxen terräng över hela landet. Boet läggs på gärdesgårdar, i trädsklykor, på lister och bjälkar på hus, i hålor i trädstammar och på liknande ställen. Det består av mossor och strån och är fodrat med bast, rottrådar och fjädrar. Äggen är 4—6, gröngrå med rödbruna fläckar. De läggs oftast i skiftet maj—juni och ruvas av bägge makarna i 12—14 dagar. Tidigaste antecknade ankomstdag i våra trakter är den 13 maj 1939.

I aug.—sept. flyttar den till östra Afrika och återkommer i slutet av maj. En unge ringmärktes i Söderala den 1/7 1938 och tillvaratogs den 14/9 s. å. i Lido, Rom, Italien.

Födan består mest av flygande insekter.

brygga anlades av staten. Dit gick det turer varje dag 2 gånger med ångbåten Bergviken från Bergvik och sedan tåg upp till Kilafors nedre och vice versa.

Medel till premium till flitiga skolbarn hade skänkts av Brukspatron Rettig. Detta kom alla tre folkskolorna i Hanebo till godo. Dessutom fanns ett stipendium av Hallinska fonden på 30 kr. att tilldelas en lärjunge som vore i tur att avgå från skolan. Denne skulle vara flitig, hava goda gåvor och vara medellös. Det var ej alltid så lätt att utvälja en sådan rättvist. Detta stipendium turade mellan de tre folkskolorna Norrbyn, Västerberg och Sandersberg. Det återkom alltså vart tredje år.

Hjulbåtar på Bergviken

Det var en stor högtid vid årsexamen, som hölls i december. Premierna bestodo av goda små böcker. Särskilt minns jag en kalender, som gladdde mig mycket. Den hette Korn åt små fåglar. Det var så roligt att läsa de goda berättelserna och verserna, och så hade den ett mycket vackert kolorerat omslag.

Vid examen voro närvarande utom föräldrar och församlingens kyrkoherde teol. och fil. doctor Jakob Samuel Söderberg samt Brukspatronen och riddaren m. m. Carl Anton Rettig med fru, söner och döttrar.

Vid premieutdelningen fingo barnen tacka honom.

Vilket intresse han hade av att sitta och se och höra barnen, som hade tålamod att sitta kvar hela tiden. Det var en enda stor lokal då, det som nu är två, med sina stora fönster, där det kom mycket ljus in.

Jul i Amerika

Av Cecilia Johnson.

*I den snöiga nord,
där min vagga stod . . .*

Så vill man helst sjunga, när man är långt borta från hemmet och julen närmar sig. Julen är ljusens och glädjens tid. Särskilt när man är barn ser man framåt till denna högtid. Men även då man blir äldre kommer minnena tillbaka. Man

kommer ihåg hur Mor började luta fisken, städa, baka och mycket annat, som tog sin tid. Men roligast var det nog på julafton, när vi fick följa Far till skogen och hugga julgran. Så kom själva julaftonen, när kvällsmaten skulle ätas, och vi fick smaka på Mors alla godsaker. Och allra bäst var det, när julkapparna skulle delas ut, ty den stunden var glädjen stor för både ung och gammal.

Men tidigt skulle vi upp på julmorgonen för att hinna i tid till kyrkan, ty till julottan skulle alla, och det blev trångt om plats.

Men tiden går fort. Man blir äldre och måste ut i världen. En del stannar hemma på torvan och hjälper mor och far. Men för många har det stora landet i väster varit en dragningskraft. Tusentals har sökt lyckan och funnit den, andra har aldrig

annat håll och även sång presterades.

Fjorton dagar före ett sådant tillfälle fördes det upp instrument av alla slag från herrgården. Det kunde vara tre eller fyra pianon, violin, basfiol, flöjt, klarinett, m. m., m. m.

En harpspelare från Kungl. operan med harpa minns jag vid ett tillfälle. Då övades och repeterades varje dag. Vid dessa repetitioner fingo vi, mina bröder och jag, gå in och höra på.

Det var så roligt och högtidligt tyckte vi när fröknarna Rettig kommo och togo oss i handen och ledde oss in i skolsalen. Där sutto vi tysta och hörde på. Vi fingo även vara med på den stora soaren.

Sitt intresse för skolan visade de på många sätt. En tid gick fröken Maria Rettig och undervisade skolbarnen i sång, endast för sitt nöjes skull. Detta var 1874 och 1875. Jag kommer så väl ihåg då hon skrev noter på svarta tavlan med vackra kritpennor av vilka hon gav mig en ask.

Dåvarande löjtnant Edvard Rettig, sedermera överste, undervisade i gymnastik en tid. Detta allt av rent intresse.

Sedan examen var över blev min far i sällskap med doktor Söderberg bjuden till Brukspatronen Rettig på Examensmiddag. Han fick då alltid en penninggåva i julkapp.

Familjen Rettig, som var en fint bildad och högt stående familj, var också mycket musikalisk. Skolsalen på Sandersberg var en god konsertsal. Detta gjorde att den utnyttjades under ferierna till musikaliska soareer för familjen Rettigs umgänge.

Då de hade stora middagar för officerare från Mohed, avslutades dessa med en stor musiksoare eller konsert i Sandersbergs skola.

Fröknarna Rettig och även andra av de musikaliska familjerna medverkade, bland dessa stationsinspektör Berggren, vilken spelade violin. Fröknarna Maria och Augusta Rettig spelade piano och även orgel. Det var medverkande också från

lyckats. De som inte haft tur, har blivit så missmodiga, att de inte skrivit hem. Men så är ju världens gång. Alla kan inte ha samma tur.

När man talar vid svenskar, som varit borta i många år, vill de helst tala om gamla landet. Särskilt när julen kommer går minnena tillbaka. Julfirandet som barn är minnen som man aldrig kan glömma. Här i främmande land är det inte så högtidligt. Vi försöker ha allt som tillhör en svensk jul, när det är fråga om mat, och det sedvanliga smörgåsbordet vill vi inte vara utan. Den kära lutfisken är det sämre med. På platser, där det finns mycket svenskar, finns också svenska affärer, som har svensk mat. Där finns också kyrkor, där de har svensk gudstjänst, och när julen kommer har de svensk julotta.

Men det finns så många nationer här, och de firar ej julen som vi svenskar gör. För dem är juldagen mera högtidlig. Då går de tillsammans och har sin vanliga kalkonmiddag. Efter denna byter de julklappar, och det är mest hela julen för dem. Många kyrkor här har vad de kallar midnattsgudstjänst på julafton, och kyrkorna är då välbesökta.

Det är inte ofta vi har snö här vid jul, och det är den som vi saknar. Nere i det soliga Florida har de ju blommor och varmt vid jultiden. Men ändå sätter de ljus i fönstren. Under dagen blir det nog litet svårt, men när kvällen kommer tändas ljusen i parkernas julgranar och gatorna äro upplysta med juldekorationer. Vid hamnen är båtarna prydda med julgirlanger, som speglar sig i vattnet, så även här nere kan det bli vacker julstämning.

Vi nordbor föredrar nog snö och kallt med norrskenets vackra färger på himlen. En särskild stämning vid julhelgen blir det dock, när man får höra bjällerklang. Finns det något vackrare än att se, hur hästarna springa med släden efter och man får sitta i den under en stor skinnfäll. Ja, det är nu bara minnen, men det är kära minnen, som man aldrig glömmor.

En kväll strax före jul för många år sedan var jag på väg till en bekant. Det var en av de där dagarna, när regn, rusk och snö gjorde människorna nedstämda till humöret.

Jag hade inte gått många kvarter på Park Ave, förrän jag hörde någon säga:

— Snälla ni, kan ni ge mig en slant till en tallrik soppa, det är ju så kallt och jag fryser.

Naturligtvis stannade jag och fick höra hans historia. Han berättade då, att han var svensk — från Småland — och varit här några år. Första tiden han var här, arbetade han på en bilverkstad, och allt hade gått bra.

Så kom de dåliga tiderna och han blev utan arbete. Pengarna, som han sparat, gick fort till mat och husrum. Han hade en gammal mor i Småland, som han ville hjälpa, och för henne ville han inte tala om hur dåligt ställt det var för honom. Denna jul kunde han ej sända henne några pengar, som han gjort förut, och nu var han rädd, att hon skulle

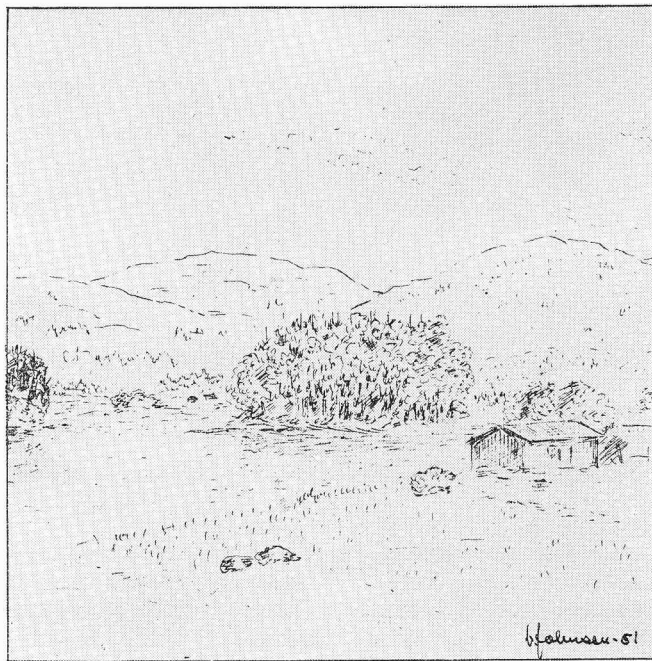
Jag frågade honom var han skulle vara på julaftonen.

— Samma som nu, svarade han. Trampa gatorna.

Då frågade jag honom, om han någon gång varit till Svenska Frälsningsarmén. Han sade nej i låg ton. Jag frågade då, om han ville ha en trevlig julafton bland många andra svenskar. Det ville han gärna. Jag bad då honom gå till Svenska Frälsningsarmén på julafton, så skulle han få en trevlig kväll med god mat och vacker sång och musik. Svenska Frälsningsarmén i New York City har varje år en tillställning för alla arbetslösa, där de får mat och lyssna till sång och musik. Där är ej endast svenskar, utan det är för alla arbetslösa. Det är många hundra som firat julafton på detta sätt.

Lotriken i Bofarasjön

*Teckning av
V. Johnson*

förstå hans tillstånd. Han var nedstämd.

— Julen förut var det litet bättre, fortsatte han, men nu måste jag gå gata upp och ner. Jag såg hur de bättre lottade sprang i affärerna och handlade. Alla såg ut att ha bråttom till jul. Själv fick jag bara äta ett mål om dagen och sova i de underjordiska järnvägsstationerna. Fönstren skyltade med all världens grannlåt, men det var ej för de fattiga.

Hans skor och kläder hade sett sina bästa dagar. Hans humör började svika och största orsaken till detta var, att julen var så nära.

Efter en tid, när jag var på en konsert där nere på armén, träffade jag honom igen. Han kom till mig och tackade för all vänlighet jag visat honom. Med en tår i ögat sade han:

— Ni har ej bara gjort julen trevlig för mig, utan även för mor.

Han tog upp ett brev från modern och visade mig. Där tackade hon för pengarna till jul. Första gången jag träffade honom, gav jag honom två dollar att sända till modern till jul.

En liten gärning kan göra julen trevlig för en fattig, ensam människa i en stor världsstad.

(Steubenville, Ohio, Juli 1952).

Troll-Nils

och annat "klokt" folk.

Våra fäder var ett hederligt folk, som byggde upp en kultur, vars gåvor vi varje dag får erfara. Och ändå var deras tal så underligt för oss. De tillhörde oss — och kanske en del av dem levat i vår tid, men de talade om en annan värld, i vilken de levde, innan nutidens barn såg dagens ljus.

De är väl borta nu, de flesta av de gamla, men vi minns dem ännu, där de gick i arbetet med giktbrutna, svaga armar.

Segt hängde livsgnistan kvar i dessa gamla, och om vi, avkomlingar till detta kraftiga släkte, kom till tals med dem, kunde de berätta om hur de med "underliga" hjälpmedel hjälpte sig fram, då sjukdom och olycksfall kom.

Om alla de åkommor, som trollgubben i Tönsen botat, är inte så gott att berätta. Men vilka medel han använde i sin "läkaregärning", framgår kanske tydligast av vad sägnen berättar om hans sista färd:

Efter den steniga byvägen kom två svettdrypande hästar dragande på en gammal arbetstrilla. — Någon bättre var det ingen som ville låna ut till att köra trollgubbens av kådiga furubröder omålade kista på. Då skulle någon lycka aldrig mer komma över den trillans ägare.

Det var inte mer än kistan och den gamle gråhåriga körkarlen på den gnisslande trillan, men de två hästarna drog, så att svetten lackade, och slutligen tröttnade de på halva vägen till kyrkan. Den som dock inte var förvånad, det var den erfarne körkarlen.

— Han har väl dåligt följ, mumlade han, då han klättrade ner från trillan och gick fram till vänstra sidan av vänstra hästen. Där spände han ifrån skakeln och såg genom hålet i krampan tillbaka på kistan. Och nu fick han sina aningar besannade. Runt om hela kistan satt det alldeles svart av små djävlar, som slogs och klöstes för att få vara närmast kistan.

Då gjorde körkarlen korstecknet, läste den trollformel, som var passande för tillfället, lade händerna i kors och sopade över kistan med dem. Sedan satte han sig upp och

körde vidare fram till Hanebo kyrka, utan att hästarna på minsta sätt blev ansträngda.

En gång var det ett vedhuggarlag, som bodde i en risikoja på skogen. Så en dag upptäckte en av dem, att han förlorat en femtiokronorssedel, men ingen visste vart den tagit vägen.

— Då går jag väl till Troll-Nils, så vet han nog vart den är, gormade den bestulne.

På kvällen lade sig hela kojlaget till vila, men då de vaknade på mor-

ren knappast kunde se honom, då han kom in.

— Kommer du och vill ha reda vart pengarna, som blev stulna i går kväll, tagit vägen, sade Troll-Nils, innan den besökande hunnit säga något.

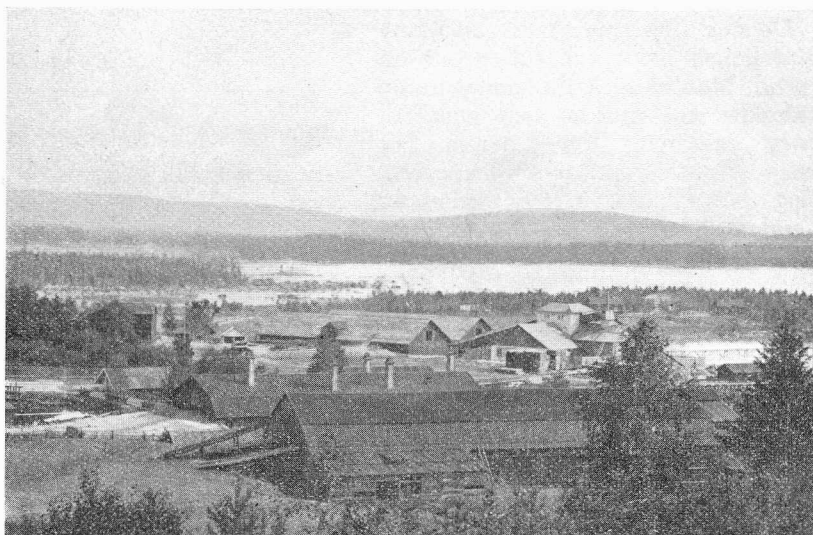
Han undrade ju hur Troll-Nils kunde veta, vad han hade på hjärtat, men teg visserligen och medgav att det var så.

— Minns du hur (Nils nämnde namnet på en person) tog omkring dig och tackade, innan ni skildes?

Jo, det mindes kassören mycket väl.

— Ser du, sade Troll-Nils, då han tog omkring dig, fiskade han upp penningpungen, som du hade i bakfickan.

Den besökande tackade Troll-Nils och gick. Han gick direkt till den "vänlige" och talade "gammalt hällsingespråk" med honom en stund.

Totalcy över Kilafors bruk på 1870-talet

gonen, var sedeln tillbaka i den bestulnes ficka. — Och det hade bara hotet att gå till Troll-Nils åstadkommit.

Sådan makt hade de och de voro respekterade, de, som kunde litet mer än andra människor . . .

Det var stor skarpskyttebal på bruket och på kvällen skildes man åt i största sämja. Men då kassören kom hem, märkte han, att pengarna, som han lagt i bakfickan, var borta. Han hade gått lugnt vägen fram och visste, att han inte kunnat tappa dem.

På morgonen därefter gick han till Troll-Nils. Denne satt i ett mörkt hörn av rummet, så att kassö-

Då fick han sina pengar tillbaka.

En dag kom en bonde, som förlorat en ring, till Troll-Nils. Han satte stort värde på ringen, inte bara därför att den var av guld, utan också — och kanske mera — därför, att den var en gammal släktklenod.

— Du kan gärna sätta dig där på soffan, så kommer den, som stulit ringen hit, sade Nils.

Det lät orimligt, och den hjälpsökande tvivlade mer och mer på Troll-Nils' förstånd, medan tiden gick.

Nils satt på en stol och sade ingenting, och bonden satt i soffan och kände sig olustig.

Plötsligt reste sig bonden för att gå, då han fann detta stillasittande meningslöst.

— Sitt du! Jag har ju sagt, att han kommer hit, sade Troll-Nils med sådan bestämdhet, att bonden viljelöst åter sjönk ner på soffan. Och om en stund kom en man, som båda kände, in i stugan.

— Vad vill du? frågade Nils.

— Jag vill just ingenting. Jag bara tittade in, då jag gick om, sade han.

— Då kan du ju lämna tillbaka ringen, som du tog av honom där, medan du är inne här så här tillfälligtvis, sade Nils.

Och nu hände det märkliga, att mannen tog upp ringen ur fickan och lämnade den till mannen på soffan. — Sedan gick han.

— — —

Men då smederna i Tönshammar fick kläderna stulna, klarade de upp den saken själva.

De stod i en ring i smedjan i sina vita långskjortor och funderade en stund. Men så gick de som stumma vålnader till kyrkan och gick tre varv baklänges kring denna. För varje gång de gick förbi kyrkporten, slog de tre slag med baksidan av handen på porten. Och när de gått de tre varven, gick de till gästgivargården och satte sig att vänta.

Och medan de satt där, hände det märkvärdiga, att en okänd man kom in i rummet och lämnade dem en säck, varefter han försvann lika tyst som han kommit . . . Och i säcken låg de stulna kläderna . . .

— — —

Vi har ingen anledning tro, att de gamla ljugit, då de berättat om den gamla tidens liv och seder, fastän vi också på samma gång inte kunna förstå att det är sanning alla gånger, då de berätta om hur "klokt" folk hjälpt både sig och andra.

Giv Ditt Stöd åt
hembygdsrörelsen

Bliv medlem i

Hanebo Hembygdsförening

Lucia

Ur "prolog till Kilafors Lucia 1946"

av Ivar Bengtsson

Nu är vi komna så års, att solen gör snålaste bågen.
mörkret nu lågrar vår jord och ävensom mänskornas sinnen.
Svårt skall det vara att stå som Gud och se ned hit på jorden!
Se huru vanmäktigt dumt hans människor styra och ställa,
se hur det ryker och pyr ännu efter djävulens eldfest.
känna en stickande lukt av onskans svavelraketer,
vilka nyss svepte förbi helt nära himmelens portar!
Fyrverkeriet är slut — men var det väl manne det sista?
Mänskan i ångest håller andan, skärmar för glöden mot onskans,
misstänksamhetens och hatets vindar, som virvla i askan.

Örlig och krig har och förr så gruvliga härjat på jorden
men den består dock trots allt, så låtom oss ej tappa modet!
Solvarv skall läggas till solvarv, vintrar skall följas av vårar.
gräset skall spira på grav. Så länge som människoanden
ännu kan längta det sköna. hoppas och tro på det goda,
ännu i ögat en tår kan glänsa och glittra i glädje
inför allt vackert, som Gud oss skapat och slösande skänker
lever dock hoppet. Kärlek skall komma och bo här på jorden.

Hembygdsarbetet

Hanebo Hembygdsförening höll årsmöte den 25 maj i sockenstugan. Vid denna lämnades en rapport över arbetet, varav bl. a. framgick att taket på hembygdsgården i Hårga reparerats och att flaggstång rests vid gården. Gåvor har lämnats av framlidne Olle Wallin i Lilltjära. Hembygdsaftnar har hållits under medverkan av bl. a. Torsten Boberg, Henning Segerros och Nils Bergström. Den senare visade en vac-ker färgfilm, upptagen i Segersta. Löften om medverkan har erhållits av Lars Madsén och Carl Fries. En hembygdsfest har hållits under som-aren.

Det beslöts att företaga en inven-

tering av bomärken och fårmärken m. m. och frågelistor härom kommer att utsändas till byombuden.

Vid årsmötet höll fru Elvira Johansson, Vallsta, bördig från Hullsta, en intressant redogörelse över kvinnodräkten i Hanebo, särskilt den äldre från 1700-talet. En artikel om denna finns i detta nr av Hanebo-Jul. En kommitté för fortsatt utforskande av hanebodräkten tillsattes, och frågelistor härom kommer kanske också att utarbetas och utsändas.

Hembygdsföreningen är tacksam för all den hjälp som går att få med besvarandet av frågorna i dessa och ev. andra frågelistor, som utsänts eller kommer att utsändas. Det är ännu mycket kvar att utforska.

V. J.

Jämför din inkomst

- * Vid arbete
- * Vid sjukdom

Säkert finner Du att dagsersättningen vid sjukdom är för låg. Sök inträde eller hög sjukpenningen i

HANEBO ERKÄNDA SJUKKASSA

Tel. 192.

Värdefulla julklappar i hemslöjd:

Trä, näver, keramik, koppar och vävnader

Kilafors Hemslöjd

Lokal: Biografteatern, 1 tr.
Kilafors. Tel. 17.

Ekipering för hela familjen bäst och billigast hos

HYLANDERS

Herrekipering tel. 31

Damkonfektion » 295

Skoaffären » 296

Th. Hylander
Kilafors

Julklappar

i stor sortering.

Gustafssons

Tel. Kilafors 6.

JULTIPS

Husmor uppskattar någon praktisk nyhet ur NILS-JOHANS glada köksparad, t. ex. Tillredningskannen Mia, skafferiburken Pärlan, burköppnaren Kiki m. fl.

Gör ett besök och låt oss visa.

John Rundqvists Järnhandel

Kilafors Tel. 56

Noréns Bageri

Rekommenderas

Telefon: Lilltjära 37

Radioreparationer utföras

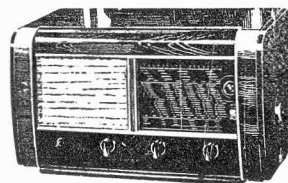
Försäljer:

PHILIPS och AGA-radio

Radioapparater uthyras

GUNNAR FLINKS

Radioservice Telefon 178

JULKLAPPEN

får Ni alltid billigast i

Ivar Swenssons
Diversehandel

Granbo.

Tel:
Bollnäs 520 25

Den lämpligaste
JULKLAPPEN

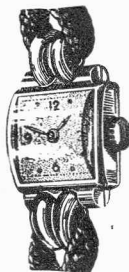
är ett **ARMBANDSUR**
av kvalité

Finner Ni hos

Torsten Englund

UR och OPTIK.

Tel. 48.

Bruksträdgården

Telefon: Kilafors 171.

REKOMMENDERAS

JULBLOMMOR

KRUKVÄXTER

Hammarlunds
Diversehandel, Norrbyn

Telefon: Kilafors 186

* Alltid välsorterat lager

* Alltid till Eder tjänst

Gamla seder...

GODA DRICKER

Fructus
JULMUST

mörkt skummande, läckert fyllig, hälsosam och alkoholfri — passar alla, även barnen

Och till julens alla små och stora fester måste Ni dessutom ha rikligt med Pommace och Läskedrycker

Beställ i god tid från

HALLENS BRYGGERI

KILAFORS Tel. 40

Skogstorps Hönseri

försäljer avelsagg och
kycklingar efter hög-
värpande friska djur.

Kilafors - Tel. 73

Obs! Många heders- och första pris erövrade på ledande svenska och utländska utställningar. På utställningarna i Rommeled och Gävle erhöles "Första hederspris" samt många första pris.

Julklappar

för hela familjen finner Ni hos oss.

Stor sortering i UNDERKLÄDER och STRUMPOR samt nytto- och presentartiklar i PORSLIN, KROMNICKEL, ROSTFRITT, KOPPAR och MÄSSING - LEKSAKER

Välkommen med Edra inköp.

PERSSENS

Löten. Tel. Kilafors 251.

"SKOGENS" - ÄTTIKA

"SKOGENS" - PRESERVOL
(Träimpregneringsolja)

"SKOGENS" - TRÄTJÄROR

Efterfrågade kvalitetsprodukter

SKOGENS KOL-AKTIEBOLAG

KILAFORS - Tel. Kilafors 7 (växel)

I fråga om BRÖD...

finns allt att beställa hos

Holger Hjalmarsons Bageri

Telefon Kilafors 77.

Alla beställningar sändas, om så önskas, med bussar och bilar.

För julinköpen finner Ni allt

KÖTT — KORVVAROR — SPECERIER — FRUKT
— KONSERVER — GRÖNSAKER.

Alltid färska varor.

PIHLS LIVSMEDEL, Kilafors

Tel. 274.

REKOMMENDERAS

VAXDUK till julen

i år ha vi den största sortering Ni kan tänka Eder.

Julklappen

till henne eller honom går lekande lätt att välja ut i vår Julmarknad.

Kilafors Färghandel

Tel. 130 och 250.

W. BJÖRKLINS

STENHUGGERI

KILAFORS - Tel. Lilltjära 39.

Gravvårdar, Gravramar, Trappor och Byggnadssten m. m.
av den välkända kilaforsgraniten.

Nu finns det **tyger** att välja på...

Gott urval i kvaliteter, färger och mönster. UNDERKLÄDER, barn och dam, STRUMPOR i silke, k-silke, ylle, KOFTOR och JUMPERS, HANDSKAR, HANDVÄSKOR, BARNOVERALLER, DAMKAPPOR.

Nya Konfektionsaffären

Märta Wirén, Telefon 102.

Elf G. Bergman

Telefon 91 HERR- OCH DAMFRISERING

rekommenderas

God sortering i tekniska artiklar för hårets och hudens vård — BRUDKLÄDSEL — Prinsesskrona uthyres — Härfärgning — Specialinpackning för torrt och risigt hår

Nestlepermanent — Trådlös permanent

För herrarna

3 goda ting

stil — passform — kvalité

Detta är vad Ni finner hos

LINDBLOMS kläder

Välkomna in och se vad vi har att bjuda på. Vi kanske har just den kostym Ni söker.

För damerna

Stor sortering i dam- och barnstrumpor.

När det gäller GARNER vänd Eder med förtroende till

KILAFORS ULLSPINNERI AB

Telefoner: Kontoret 90 Lindbloms Herrkläder, affären 290.

Rikhaltig sortering

Goda varor

Sund prissättning

Snabb och personlig betjäning

Detta är saker, som gör att så många väljer

LÖNNS

HÄLLEN. Tel. Kilafors 12.

Vid val av JULKLAPPAR

vänd Er då till oss.

STRÖMBERGS

Västansjö. Tel. Bofara 970 27.